
Roll No.

DAV PUBLIC SCHOOLS, ODISHA ZONE

HALF YEARLY EXAMINATION (2023-24)

- कृपया सम्यकतया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे **10** पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति ।
- कृपया सम्यकतया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे **16** प्रश्नाः सन्ति ।
- अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः भागाः सन्ति ।

क	भागः	अपिठतावबोधनम्	**10** अङ्काः
ख	भागः	रचनात्मककार्यम्	**15** अङ्काः
ग	भागः	अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	**25** अङ्काः
घ	भागः	पठितावबोधनम्	**30** अङ्काः

CLASS – VII
SUB: SANSKRIT

Time Allowed: 3 Hours **Maximum Marks: 80**

1.प्रत्येकं भागम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि ।

2.उत्तरलेकात् पूर्वं प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः।

3.प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारम् एव लेखनीयः ।

4.सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।

5.प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

क- भागः

अपठितावबोधनम् (10 अङ्काः)

1.अधोलिखितं अपठितगद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

एकः कुक्कुरः नदीतटे गच्छति । कुक्कुरस्य मुखे रोटिका अस्ति । सः जले प्रतिबिम्बं पश्यति । सः चिन्तयति – एषः अन्यः कुक्कुरः अस्ति । एतस्य मुखे अपि रोटिका अस्ति । अहम् एतस्य रोटिकाम् खादामि । यदा सः रोटिकाम् खादितुं प्रयन्तं करोमि । तदा तस्य मुखात् रोटिका जले पतति । सः लुब्धः कुक्कुरः निराशः भवति पश्चात्तापम् च करोति ।अतः उच्यते – लोभः न करणीयः । लोभात् पापः भवति । पापात् मृत्युः भवति ।

प्रश्नाः –

अ.एकपदेन उत्तरत- **(1x2=2)**

(i) कः नदीतटे गच्छति?

(ii) कस्य मुखे रोटिका अस्ति?

आ.पूर्णवाक्येन उत्तरत- **(2x2=4)**

(i) कुक्कुरः किं चिन्तयति?

(ii) कुक्कुरात् मुखात् जले किं अपतत् ?

ई.भाषिककार्यम्- **(1x4=4)**

(i) 'रोटिका जले पतति' । अत्र क्रियापदं किम्?

(क) जले (ख) पतति (ग) रोटिका (घ) लोभः?

(ii) लुब्धः कुक्कुरः। अत्र विशेषणपदं किम्?

(क) लुब्धः (ख) कुक्कुरः (ग) निरासः (घ) भवन्ति

(iii) 'सः रोटिकाम् खादितुं प्रयन्तं करोमि' । अत्र कर्तृपदं किम्?

(क) सः (ख) खादितुम् (ग) प्रयन्तं (घ) करोमि

(iv) **'नीरम्'** इति पदस्य विलोमपदं किम् गद्यांशे प्रयुक्तम्?

(क) जलम् (ख) कुक्कुरः (ग) लोभः (घ) करणीयः

ख-भागः

रचनात्मककार्यम् – (5marks)

2.भवान् सुदर्शनः दिल्लीनगरे वसति । भवतः मित्रम् नरेन्द्रः केरलप्रदेशे वसति । भवान् गणतन्त्रदिवसस्य समारोहं स्वमित्राय निमन्त्रणपत्रं लिखति । मञ्जूषायाः सहायतया उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयन्तु- (½ x10=5)

परीक्षभवनात्

तिथिः ---------

प्रियमित्र नरेन्द्रः
(i) ---------- ।
अत्र (ii) ---------- तत्रास्तु । भवान् इदं ज्ञात्वा अतीव प्रसन्नः (iii) ---------- यत् अस्मिन् वर्षे मम विद्यालयस्य (iv) ---------- अपि गणतन्त्रदिवसस्य समारोहे राजपथे (v) ---------- प्रदर्शनं करिष्यन्ति । प्रतिवर्षमेव राजपथे अनेके (vi) ---------- अपि भविष्यन्ति । स्वराष्ट्रस्य सैन्यबलानां प्रदर्शनं अलौकिकं (vii) ---------- च जनयन्ति । अहं निवेदयामि भवान् अवश्यमेव गणतन्त्रदिवस-समारोहस्य शोभां द्रष्टुम् आगच्छतु । मम अपि (viii) ---------- भविष्यति । विस्तरेण मिलित्वा बोधयिष्यामि। (ix) ---------- सादरं नमः ।
भवतः अभिन्नमित्रम् (x) ---------- ।

मञ्जूषा

अलौकिकनृत्यकलानां , आनन्दं , भविष्यति , उत्साहवर्धनं , कार्यक्रमाः नमोनमः , सुदर्शनः, कुशलं, पितृभ्याम् , छात्राः

3. मञ्जूषायाः उचितपदानि गृहित्वा अधोलिखितं वार्त्तालापं पूरयत। (½ x6=3)

छात्राः – नमो नमः महोदय !
आचार्यः – भो छात्राः !आगच्छत (i) ---------- स्वागतम् अस्ति ।
छात्राः - धन्यवादाः ।
आचार्यः - विवेक ! (ii) ---------- किं पठसि?
विवेकः - महोदय ! (iii) ---------- संस्कृतं पठामि ।
आचार्यः - किं (iv) ---------- समीपे पुस्तकम् अस्ति?
विवेकः - आम् (v) ---------- समीपे संस्कृतस्य पुस्तकम् अस्ति ।
आचार्यः - अस्तु !अद्य (vi) ---------- किम् पठिष्यथ?

मञ्जूषा

तव , मम , यूयम् , कक्षायाम् , त्वम् , अहं

ग- भागः

अनुप्रयुक्तव्याकरणम्- (25marks)

4.अधोलिखातानां वर्णानाम् वर्णविन्यासं वर्णविच्छेदं कृत्वा लिखत । (1x5=5)

(i) गृहम्- ---------- ।

(ii) व् + इ + द् + य् + आ + ल् + य् + अः = ---------- ।

(iii) क् + आ + र् + य् + म् = ---------- ।

(iv) गोपालः = ग् + ओ ---------- + आ + ल् + अः

(v) अध्ययनम् = अ + ध् ---------- + य् + अ + न् + अ + म्

5. अधोलिखितवाक्यानां सन्धिं विच्छेदं वा कृत्वा उत्तराणि लिखत ।
(1x5=5)

(i) बालकाः **<u>विद्यालयं</u>** गच्छन्ति ।

(क) विद्या + लयं (ख) विद्या + आलयं (ग) विद्याल + यं (घ) विद्य्य + लयं

(ii) **<u>विद्यार्थी</u>** विद्यालयं गच्छति ।

(क) विद्या + र्थी (ख) विद्य + रथी (ग) विद्या + अर्थी (घ) विद्या + रर्थी

(iii) **<u>कवीशः</u>** कुत्र गच्छति ?

(क) कवी + शः (ख) कवि + ईशः (ग) कवि + इशः (घ) कवि + षः

(iv) **<u>गणेशः</u>** विद्यालयं गच्छति।

(क) गण + शः (ख) गण + ईशः (ग) गण + इशः (घ) गण + षः

(v) **<u>पुरुषोत्तमः</u>** भगवान् जगन्नाथाय नमः

(क) पुरुष + त्तोम (ख) पुरुषः + उत्तमः (ग) पुरुष + उत्तमः (घ) पुरुषो + त्तमः

6.अधोलिखितवाक्येषु उचितविभक्तिपदं प्रयूज्य वाक्यानि पूरयत ।
(1x5=5)

(i) ---------- विद्यालयं गच्छन्ति ।
(क) बालकः (ख) बालकाः (ग) बालकस्य (घ) बालकानाम्
(ii) मम गृहे ---------- सन्ति ।
(क) फलाः (ख) फलानि (ग) फलस्य (घ) फले
(iii) अद्य ---------- जन्मदिवसः अस्ति ।
(क) बालिका (ख) बालिकायाः (ग) बालिके (घ) बालिकासु
(iv) अद्य ---------- जन्मदिवसः अस्ति
(क) अहम् (ख) माम् (ग) मम (घ) मह्यम्
(v) ---------- कुत्र गच्छसि ?
(क) त्वाम् (ख) त्वम् (ग) त्वत् (ग) तव

7.अधोलिखितवाक्यानां समुचितानि धातुरूपाणि प्रयूज्य वाक्यानि पूरयत ।
(1x4=4)

(i) छात्राः पाठं ---------- ।
(क) पठन्ति (ख) पठति (ग) पठसि (घ) पठतः
(ii) बालकाः बिद्यालये ---------- ।
(क) क्रीडति (ख) क्रीडन्ति (ग) क्रीडतः (घ) क्रीडसि
(iii) बालिकाः गृहं ---------- ।
(क) गच्छति (ख) गच्छन्ति (ग) गच्छतः (घ) गच्छसि
(iv) अहं कक्षायां लेखं ----------।
(क) लेखिष्यामि (ख) लेखिष्यामः (ग) लेखिष्यावः (घ) लेखिष्यामः
(v) त्वम् उच्चैः ---------- ।
(क) वदति (ख) वदसि (ग) वदतः (घ) वदामि

8.अधोलिखितानां रेखाङ्कितपदानां प्रकृति-प्रत्ययं कृत्वा उत्तराणि लिखत ।
(1x4=4)

(i) सुन्दरं गृहं <u>दृष्ट्वा</u> तौ अचिन्तयताम् ।

(क) दा + क्त्वा (ख) दृश् + क्त्वा (ग) दै + क्त्वा (घ) दृष् + क्त्वाम्

(ii) कार्यं **<u>कृत्वा</u>** सर्वे गच्छन्तु ।

(क) कर् + क्त्वा (ख) कृ + क्त्वा (ग) कार् + क्त्वा (घ) करि + क्त्वा

(iii) चटका सर्वं च **<u>अव + गम् + ल्यप्</u>** कथयति ।

(क) अवगम्य (ख) अवगाम्य (ग) अवगैम्य (ग) अवागाम्य

(iv) कृष्णः धनं **<u>प्र + आप् + ल्यप्</u>** प्रसीदति ।

(क) प्राप्य (ख) प्रप्य (ग) प्राप्त्य (घ) प्रपीय

9.मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः पदैः अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत ।
(1x5=5)

(i) अहं प्रतिदिनं ---------- गच्छामि ।

(ii) विद्यालये प्रतिदिनं ---------- पठामि।

(iii) प्रतिदिनं ---------- अपि लिखामि।

(iv) वयं मिलित्वा ---------- गायामः ।

(v) वयं सुन्दराणि ---------- पश्यामः ।

मञ्जूषा

गीतानि , विद्यालयं ,पाठं ,चित्राणि ,लेखम्

घ-भागः
पठिताबवोधनम् – (30marks)

10.अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत । (5marks)

वृक्षाः अपि अस्माकम् इव भुक्तवा पीत्वा च जीवन्ति । मूलानि वृक्षाणां पादाः भवन्ति । एते पादैः पिबन्ति अतएव भुक्तवा पीत्वा च जीवन्ति । मूलानि भूमेः रसं गृहीत्वा अन्येभ्यः अवयवेभ्यः यच्छन्ति येन एते वृक्षाः फलन्ति । वृक्षाः अपि मनुष्याः इव सुखानि दुःखानि च अनुभवन्ति । एतेषु अपि प्राणाः भवन्ति ,अतएव एते प्राणिनः इव जायन्ते वर्धन्ते मिर्यन्ते च । परन्तु एते अचराः । अर्थात् एते खग-मृग-जलचर-नराः इव न चरन्ति ।

अ.एकपदेन उत्तरत- **(1x2=2)**

(i) के भुक्तवा पीत्वा च जीवन्ति?

(ii) के पादपाः कथ्यन्ते?

आ.पूर्णवाक्येन उत्तरत- **(1x2=2)**

(i) वृक्षाः अपि किं अनुभवन्ति?

इ.भाषिककार्यम्- **(½x2=1)**

(i) **'जीवन्ति'** इति क्रियापदस्य अत्र कर्तृपदं किम्?

(क) वृक्षाः (ख) अपि (ग) अस्माकम् (घ) इव

(ii) **'वयम्'** इति कर्तृपदस्य क्रियापदं किम्?

(क) क्रीडामः (ख) पठामि (ग) खादामि (घ) गच्छामि

11.अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

अयं निजः परो वेत्ति गणना लघुचेतसाम् ।
उदारचरितानां तु वसुधैवकुटुम्बकम् ।।

अ.एकपदेन उत्तरत- **(1x2=2)**

(i) अयं निजः अयं परः इति केषां मतः?

(ii) अयं निजः अयं परः ये गणयन्ति ते कीदृशाः भवन्ति?

आ.पूर्णवाक्येन उत्तरत- **(1x2=2)**

(i) के वसुधाम् कुटुम्बः इव वदन्ति?

इ.भाषिककार्यम्- **(½ x2=1)**

(i) **परिवारः** इति पदस्य किं समानार्थकपदं अत्र प्रयुक्तम्?

(क) वसुधा (ख) कुटुम्बः (ग) उदारः (घ) चरित

(ii) **अयं निजः अयं परः यः वेत्ति** । अत्र क्रियापदं किम्?

(क) अयं (ख) निजः (ग) वेत्ति (घ) परः

12.अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

अध्यापिका – भो छात्राः युष्माभिः क्रीडनं सम्यक् कृतम् न वा

छात्राः - (अति उत्साहेन) कृतम् आचार्ये सम्यक् कृतम् ।

अध्यापिका - तर्हिः आगच्छत । अधुना मिलित्वा वयं सर्वे भोजनं करिष्यामः ।
दर्शयन्तु किं किम् अस्ति भवतां भोजने
(सर्वे छात्राः स्वभोजनं दर्शयन्ति,परं कस्यापि समीपे रोटिका शाकम् वा न आसीत्)

अध्यापिका - प्रियाः छात्राः चिन्तयन्तु कथयन्तु च वयं भोजनं किमर्थम् कुर्मः भोजनेन किं भवति
सुजाते त्वं वद

सुजाता - भोजनेन शक्तिः प्राप्यते । भोजनेन एव शरीरं सम्यक् कार्यं करोति ।

अ.एकपदेन उत्तरत- **(1x2=2)**

(i) कः अपृच्छत् क्रीडनं सम्यक् कृतम् न वा?

(ii) के उत्साहेन उत्तरन्?

आ.पूर्णवाक्येन उत्तरत- **(1x2=2)**

(i) भोजनेन किं प्राप्यते?

इ.भाषिककार्यम्- **(½ x2=1)**

(i) '**वयं भोजनं किमर्थम् कुर्मः'** । अत्र क्रियापदं किम् ?

(क) वयं (ख) भोजनं (ग) किमर्थम् (घ) कुर्मः

(ii) **सर्वे छात्राः स्वभोजनं दर्शयन्ति** । अत्र कर्तृपदं किम्?

(क) छात्राः (ख) स्वभोजनं (ग) दर्शयति (घ) जनाः

13.मञ्जूषातः उचितपदानि चित्वा रिक्तस्तानानि पूरयत ।

(1x5=5)

(i) छात्राः ---------- परस्परं वार्त्तालापं कुर्वन्ति ।

(ii) कस्यापि समीपे रोटिका ---------- वा न आसीत् ।

(iii) भोजनेन शरीरं ---------- भवति ।

(iv) ---------- अस्माकं शरीरे पोषणं लभते ।

(v) वयं ---------- भोजनेन खादित्वा स्वस्थाः भवामः ।

मञ्जूषा

सतुंलितं , शाकम् , खनिजपदार्थैः , भोजनकाले , शक्तिपूर्णं

14.अधोलिखितानां रेखाङ्कितपदानां प्रश्ननिर्माणं कृत्वा उत्तराणि लिखत ।

(1x5=5)

(i) **<u>छात्रः</u> मूर्खः** आसीत्।

(क) कः (ख) के (ग) का (घ) काः

(ii) छात्रः **<u>कूपम्</u>** अपश्यत्।

(क) के (ख) कया (ग) कम् (घ) काम्

(iii) छात्रः **<u>मातरम्</u>** अपृच्छत्।

(क) किम् (ख) कः (ग) काम् (घ) कान्

(iv) **<u>घटस्य</u>** अधः एकः गर्तः आसीत् ।

(क) काम् (ख) कस्य (ग) कस्मै (घ) कस्यात्

(v) **<u>बालकः</u>** विचारमग्नः अभवत् ।

(क) कम् (ख) काम् (ग) का (घ) कः

15.अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा मञ्जूषातः समुचितपदैः अन्वय पूरणं कृत्वा लिखत ।

(1x4=4)

विद्या विवादाय धनं प्रदाय शक्तिः परेषां परिपीडनाय।

खलस्य साधोर्विपरीतमेतत् ज्ञानाय दानाय च रक्षणाय ।।

अन्वयः – खलस्य विद्या (i) ---------- धनं मदाय (ii) शक्तिः परेषां ---------- ।
साधोः एतत् विपरीतं (iii) ---------- दानाय (iv) ---------- च ।

मञ्जूषा

विवादाय , परिपीडनाय , ज्ञानाय , रक्षणाय

16.अधोलिखितां कथां मञ्जूषापदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा उत्तराणि पुनः लिखत । (½ x10=5)

सः बालः **(i)** ---------- अभवत् । सः **(ii)** ---------- यदि भूयो भूयः घटस्थापनेन **(iii)** ---------- गर्त्तः अभवत् । किं पुनः पुनः **(iv)** ---------- मम मतिः **(v)** ---------- न **(vi)** ---------- इति विचार्य सः **(vii)** ---------- संल्गनः अभवत् । सः पुनः पुनः पाठान् **(viii)** ---------- । पुनः पुनः लेखनस्य अपि **(ix)** ---------- अकरोत् । शनैः शनैः सः **(x)** ---------- अभवत् ।

मञ्जूषा

बुद्धिमान् , अभ्यासम् , उपठत् , विद्याभ्यासे , विचारमग्नः , अचिन्तयत् , पाषाणशिलायां ,पठनेन , तीव्रा ,भविष्यति

----------x----------